

Beslut

**efter granskning av elevers tillgång till läroböcker och
andra läromedel i grundskolan vid Vattmyraskolan i
Järfälla kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en granskning på Vattmyraskolan avseende verksamhetens kvalitet gällande elevers tillgång till läroböcker och andra läromedel i grundskolan.

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen (se Bilaga 3). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, hög kvalitet, hög kvalitet i flera delar eller låg kvalitet. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Skolinspektionen bedömer att Vattmyraskolan i Järfälla kommun i låg utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang och progression i elevernas lärande.
- Använd läroböcker och andra läromedel som möter elevernas olika förutsättningar och behov.
- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.
- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.
- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.
- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 5 augusti 2026** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall. Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se eller med post till Skolinspektionen Postadress: Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer (dnr 2025:10148) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömning

Skolans arbete med att ge eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål

Bedömningsområden
Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel. • Sammanhang, progression och ämnesintresse • Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen • Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov • Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid
Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel. • Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel • Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel • Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel • Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Skolinspektionen bedömer att Vattmyraskolan i Järfälla kommun i låg utsträckning uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med rektorn, lärare och elever, observationer av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel samt inkommen dokumentation från huvudmannen.

Sammanhang, progression och ämnesintresse

Granskningen visar att läroböcker och andra läromedel i begränsad utsträckning används för att skapa sammanhang, främja progression i elevernas lärande och stärka deras ämnesintresse i teoretiska ämnen.

Av intervjuer med lärare och rektorn framkommer att tillgången till, och därmed möjligheten att använda, läroböcker skiljer sig mellan ämnen och årskurser. Rektorn och lärarna berättar att lärarna i respektive årskurs ansvarar för att planera undervisningen och vilka läroböcker som ska användas. Rektorn berättar även att varje årskurs har en egen budget där lärarna själva beslutar över, bland annat, vilka läroböcker som ska köpas in. Lärarna på lågstadiet berättar att det skiljer sig åt mellan årskurser avseende tillgången på läroböcker. Till exempel har eleverna i årskurs 1 läroböcker i samhällsorienterande ämnen och naturorienterande ämnen, även om de inte har en bok per elev. I årskurs 2 saknar eleverna helt läroböcker i samma ämnen och eleverna i årskurs 3 disponerar en klassuppsättning som delas med parallellklassen, av läroböcker i ämnena som täcker årskurs 1–3. Även lärare på mellanstadiet berättar att tillgången till läroböcker skiljer mellan ämnen och ger som exempel att klassuppsättningen i samhällsorienterande ämnen delas med parallellklassen.

Av intervjuer med lärare och rektorn framkommer att skolan har en uttalad förväntning på att undervisningen ska planeras utifrån kursplan och elevernas behov och att läroboken endast ska utgöra ett stöd i det arbetet. Läraren utgår från material från spridda källor för att planera undervisningen. I planeringen använder läraren läroböcker från olika förlag, andra läromedel i form av kopieringsunderlag och lärverktyg. Läroboken används inte heller för att skapa struktur för lektioner och läsårsplanering eftersom lärarens egen planering är överordnad läroboken. Vidare saknar skolan gemensamma ämnesplaneringar avseende när det centrala innehållet ska behandlas. Både lärare och elever berättar i intervjuer om hur lärarna framställer kopierade häften från olika läromedel som eleverna använder.

Av intervjuer med lärare och rektorn framgår att lärare i begränsad utsträckning använder läroboken för att skapa progressionen i elevernas lärande under läsåret. Lärare berättar att läroboken används och delas ut vid vissa tillfällen av undervisningen. Exempelvis berättar lärare på lågstadiet att de läroböcker de disponerar i samhällsorienterande ämnen är för komplexa och innehåller för långa texter utifrån elevernas läsförståelse men att eleverna läser vissa stycken i läroboken. Andra lärare berättar om ämnen där eleverna saknar läroböcker på grund av att det saknats resurser att köpa in läroböcker för. Däremot berättar lärarna på mellanstadiet om hur de påbörjat ett byte till andra lärobokserier i samhällsorienterande

ämnen och i svenska. Lärarna berättar om hur de nya böckernas utformning möjliggör för lärarna att följa bokens struktur vid planeringen av undervisningen och hur bokens innehåll och språk bättre lämpar sig efter elevernas språkliga nivå. Samma lärare beskriver även hur de nya läroböckerna väckt ett ämnesintresse hos eleverna när de fått bläddra i dem och hur eleverna fått en inblick i vilka områden ämnesundervisningen kommer att behandla framöver.

Av lärar- och rektorsintervjuerna framgår att skolan visserligen arbetar med läsförståelse men att det saknas direktiv avseende läromedelsanvändning kopplat till det arbetet. Lärarna arbetar med gemensam läsning, begrepp och textbearbetning. Lärare på mellanstadiet berättar även att anledningen till att de använder egna sammanställningar av undervisningsmaterial är just textmängden och komplexiteten i vissa av läroböckerna.

Instruktioner och användning av läroböcker och andra läromedel i undervisningen

Granskningen visar att lärarna ger instruktioner om hur eleverna ska navigera i läroböcker och andra läromedel och skapar förutsättning för förståelse även då undervisningen baseras på andra lärverktyg.

Av lärarintervjuerna framgår att skolans arbete med att stärka elevernas läsförståelse bygger på att lärarna alltid går igenom texter och begrepp gemensamt för att säkra förståelse innan eleverna får arbeta i andra former. Vidare framgår att lärarna på olika sätt arbetar med att ge eleverna en förförståelse för ämnesområdet och området och säkerställer elevernas förståelse. Lärare berättar till exempel om hur vid genomgången skapar förutsättning för eleverna att tillgodogöra sig kunskaperna i läroboken och i andra texter. Genom begreppsgenomgångar, gemensam läsning av text och eget antecknande förbereder lärarna eleverna så att de sedan kan själva använda läroboken eller andra lärverktyg för att besvara frågor och läsa på inför prov.

Lärarna berättar även att de går igenom hur läroböckerna är uppbyggda och hur eleverna kan navigera i läroboken för att kunna tillgodogöra sig kunskap till exempel var eleverna hittar begrepp och register. Lärare från förskoleklass och lågstadiet berättar till exempel att de ofta använder en digital version av läroboken för att steg för steg kunna gå igenom instruktioner och stanna upp och prata när frågor uppkommer. Det framkommer även att lärarna uppmärksammar och använder sig av mönster för de elever som ännu inte knäckt läskoden. Lärare från mellanstadiet berättar om hur de i samhällsorienterande ämnen använder arbetsboken för att lära känna läroboken genom att koppla frågor till lärobokens rubriker, bilder och register.

Användning av läroböcker och andra läromedel anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov

Granskningen visar att lärare i begränsad utsträckning använder läroböcker och andra läromedel för att möta elever i behov av stödsatser eller för att utmana elever som kommit längre i sin kunskapsutveckling.

Av intervjuer med lärarna framkommer att det skiljer sig mellan årskurs och ämnen om lärarna använder sig av läroböcker i undervisningen och om dessa stödjer elever i behov av stöd eller utmaning. Lärarna på lågstadiet berättar till exempel att läromedlet i svenska utgår från tre nivåer. Lärarna på mellanstadiet uppger att de i stor utsträckning använder en kombination av olika läroböcker och andra läromedel i form av kopieringsunderlag och egna lärverktyg för att skapa material för undervisningen som är anpassat utifrån elevernas individuella behov. Lärare berättar om hur vissa läroböcker behöver anpassas för att de upplevs för tunga och omfattande och att elever därför får förenklade texter. Dessa texter hämtas ibland från andra läromedel och produceras ibland av läraren. Lärare berättar även om hur elever i behov av utmaningar kan få mer avancerade uppgifter och i vissa fall läroböcker med större svårighetsgrad. Elever uppger i intervju att det i vissa ämnen i årskurs 6, som till exempel engelskan, finns möjlighet att få en svårare lärobok för de elever som redan kan och att det finns svårare uppgifter i ämnet matematik. Eleverna berättar att de lättare och svårare uppgifterna de kan få ofta handlar om uppgifter på lösa papper eller i häften. Lärare uppger att det skiljer sig åt mellan ämnen och stadier om det finns nivåanpassade läroböcker och andra läromedel. Till exempel berättar en lärare om hur det nya läromedlet i svenska på mellanstadiet är utformat på tre svårighetsnivåer.

Möjlighet att använda läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid

Granskningen visar att elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid är begränsad, vilket påverkar deras möjligheter till repetition och fördjupning.

I lärar- och elevintervjuer framkommer det att eleverna inte har möjlighet att ta med sig läroboken hem i flera olika ämnen och på olika stadier. Lärarna berättar att på lågstadiet tar eleverna hem läseboken och matteläxa. Lärarna på mellanstadiet berättar att eftersom två klasser delar på en klassuppsättning av läroböcker i till exempel samhällsorienterande ämnen så skickas läroböckerna inte hem. Lärare i två av tre årskurser på mellanstadiet berättar att de endast skickar hem kopierade häften för att läroböckerna inte ska försvinna eller gå sönder, den tredje läraren berättar att hen skickar hem läroböcker och att det fungerar. Skolinspektionens

observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel bekräftar att läroböcker endast finns i enstaka klassuppsättningar. Detta bekräftas i intervjuer av såväl rektorn som lärare.

Elever berättar att de inte får ta hem läroböcker för att böckerna kan gå sönder eller försvinna. Eleverna berättar att de använder egna anteckningar, instuderingsfrågor och kopierade häften när de ska läsa på inför prov eller får läxor. Enligt eleverna lägger lärarna, vid läxor och prov, ut information om vad de ska göra i veckobrev och på skolans lärportal. Elever berättar att de har möjlighet att ta med sig lärobok till studietiden efter överenskommelse med sin lärare.

Rektorns styrning och ledning av arbetet gällande elevernas tillgång till läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn inte leder och samordnar arbetet med att se till att alla elever får tillgång till de läroböcker och andra läromedel de behöver för att utvecklas och nå utbildningens mål.

Av intervjun med rektorn framgår att rektorn inte säkerställer att det finns tillgång av ändamålsenliga läroböcker. Rektorn uppger att hen litar till professionen och att lärarna är de som bäst avgör vilka läromedel de behöver ha tillgång till i undervisningen. Rektorn uppger att initiativ till nya inköp av läroböcker kommer från lärarna och att rektorn inte har detaljinsyn i hur läroböcker används i undervisningen. Rektorn förlitar sig på att lärarna kan göra och gör den bedömningen. Rektorn uppger också att hen godkänner inköp av läroböcker, och att skolan succesivt utökat antalet läroböcker under de senaste åren. Rektorn uppger att det kan finnas vissa lärare och elever som saknar tillgång till aktuella och relevanta läromedel i exempelvis naturorienterande ämnen.

Av rektorsintervjun framkommer att det saknas en tydlig policy som styr inköp av läroböcker och andra läromedel för olika ämnen och årskurser. Rektorn uppger att tillgången till läroböcker är lärarnas ansvar, men att rektorn har viss insyn i vilka läromedel som lärarna använder.

Rektorns ansvar för lärarnas delaktighet i valet av läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn ger lärarna ansvar för val av läroböcker och andra läromedel för undervisningen och förutsättningar att diskutera och samarbeta kring valet.

Av intervjuer med både lärare och rektorn framkommer att lärarna själva ansvarar för val av läroböcker och andra läromedel. Vidare framgår att lärarna har långt gående möjligheter att själva välja vilka läroböcker och

andra läromedel de önskar använda sig av, även om budgetmässiga hänsyn kan sätter begränsningar. Rektorn berättar även att lärarna planerar undervisningen och val av läromedel årskursvis, tillsammans med läraren för parallellklassen. Vidare uppger rektorn att lärarna har förutsättning att samarbeta och diskutera valen av läroböcker och andra läromedel inom lärarnas arbetslag och ämnesdidaktiska grupper. Lärarna berättar om att de har förutsättning att diskutera läromedel. Lärarna berättar vidare att diskussioner att de ibland diskuterar val av läromedel men att samtalen inte följer någon fastställt struktur eller gemensamma kriterier.

Rektorn berättar att avsaknaden av riktlinjer kring val av läroböcker baseras på att lärarna själva ska kunna välja läromedel utifrån sina elevers behov. Av Skolinspektionens observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel framkommer att lärare valt olika läroböcker. I skolans läromedelsförråd finns till exempel läroböcker från tre olika förlag för mellanstadiet inköpta i olika kvantiteter från klassuppsättningar till tio exemplar per årskurs av ett material som ännu inte tagits i bruk.

Rektorns arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att skolan saknar ett gemensamt och medvetet arbete kring användningen av läroböcker och andra läromedel. Det saknas ett gemensamt och medvetet arbete kring en röd tråd mellan stadierna samt avseende läromedelsanvändning mellan årskurser inom samma stadiet. Vidare saknas en gemensam plan över när olika delar av det centrala innehållet ska behandlas inom undervisningen.

Rektorn uppger i intervju att skolan saknar direktiv kring lärobokens roll i undervisningen för att säkerställa progression och likvärdighet. Lärarna ska själva välja material utifrån elevernas behov och läroplanens mål. Samtidigt framgår av lärarintervjuerna att flera lärare använder material från olika läroböcker och även läromedel i form av kopieringsunderlag just för att de befintliga läroböckerna är för omfattande och har ett för komplext språk för eleverna samt för att säkerställa att det centrala innehållet täcks.

Av intervju med lärare och rektor framkommer att skolan arbetar med elevernas läsförmåga genom gemensam läsning, begreppsarbete och textbearbetning. Rektorn uppger dock att arbetet med elevernas läsförmåga inte är kopplat till någon gemensam struktur för hur läromedel ska användas i undervisningen.

Utvärdering och utvecklingsarbete gällande läroböcker och andra läromedel

Granskningen visar att rektorn i begränsad utsträckning utvärderat hur läroboken fungerat i undervisningen och i förhållande till målen samt hur användandet kan kopplas till skolans resultat.

Av dokument som begärts in av huvudmannen samt av intervjuer med lärare och rektorn framgår att skolan i ett ämne gjort en ansats att utvärdera elevresultat i förhållande till användningen av lärobok. Speciallärareteamet har tillsammans med lärarna gått igenom olika läroböcker i matematik, mot bakgrund av elevernas resultat på de nationella proven. Vid genomgången av de olika läroböckerna har lärarna behandlat vad som är bra och mindre bra samt om läroböckerna täcker det kursplanens krav.

Lärare uppger i intervju att, förutom genomgången i matematik, händer det att lärarna spontant pratar om erfarenhet av läroböckerna men att de inte genomför någon systematisk utvärdering av läroböckerna. Rektorn uppger att han inte heller initierat någon systematisk uppföljning skolresultat kopplat till användningen av läroböcker eller andra läromedel.

Identifierade utvecklingsområden

Utvecklingsområde 1

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Använd läroböcker och andra läromedel för att skapa sammanhang i undervisningen och progression i elevernas lärande.

Av läroplanen framgår att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning samt att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹ Av läroplanen framgår vidare att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling

¹ Lgr 22, avsnitt 2.8, Rektorns ansvar.

i enlighet med utbildningens mål. Eleven ska successivt få fler och större självständiga uppgifter och ett ökat eget ansvar samt få möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att den begränsade tillgången till läroböcker och avsaknaden av en genomtänkt struktur för användningen av läromedel gör det svårt för eleverna att få en tydlig överblick och progression i sin kunskapsutveckling. När undervisningen främst bygger på lärarnas eget material, som kopierade häften och arbetsblad, kan det leda till variation i kvaliteten och mindre systematisk undervisning. Dessutom används läroböcker och andra läromedel i begränsad utsträckning, vilket gör att eleverna inte får möjlighet att arbeta med dessa på ett sätt som stimulerar deras intresse och förståelse för ämnet. På lång sikt kan detta påverka både elevernas studiemotivation och resultat.

Genom att använda läromedel och tillhörande lärarhandledningar kan dessa stödja lärandet på olika sätt. Bland annat kan ändamålsenliga läromedel skapa sammanhang och ge en överblick och på så sätt främja lärandet. Lärarna kan med hjälp av lärarhandledningar planera en undervisning som ger eleverna sammanhang och överblick. Eleverna kan genom läromedel få successivt alltmer utmanande uppgifter och texter vilket gynnar deras kunskapsutveckling.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna använder läroböcker och andra läromedel samt att lärare medvetet arbetar med texterna i dessa läromedel för att ge eleverna sammanhang och struktur. Ett sådant arbete kan bidra till elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer. Det kan också handla om att rektorn ser till att lärare får tillgång till lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål. Skolverket har material som kan användas i detta.³

Utvecklingsområde 2

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Använd läroböcker och andra läromedel som möter elevernas olika förutsättningar och behov.

² Lgr22, avsnitt 2.2, Kunskaper Riktlinjer.

³ [Strukturerad undervisning - en modell i sex steg - Skolverket](#) hämtad 2025-12-17

Av skollagen framgår att i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁴ Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.⁵ Det finns riktlinjer om användning av läromedel, se not.⁶ Av läroplanen framgår vidare att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁷

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärare i begränsad utsträckning använder läroböcker och andra läromedel på ett sätt som möter elevernas individuella behov. I undervisningen får elever samma material oavsett om de behöver stöd eller utmaning, material som läraren själv behöver komplettera med eget sammanställt material för att möta elevernas behov. I stället för nivåanpassade läromedel används exempelvis förenklade sammanfattningar eller så ges inte tillräckligt med tid till eleverna för att de ska kunna fördjupa och befästa sina kunskaper.

Genom att i högre grad använda läroböcker och andra läromedel på ett sätt som möter elevernas olika behov och förutsättningar främjas elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Läromedel bör användas varierat och anpassas efter olika nivåer. Det är också viktigt att elever ges tillräckligt med tid för att bearbeta, fördjupa och befästa sina kunskaper genom tillgång till läromedel som möter deras lärandebehov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärare använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov. Det kan också handla om att rektorn ser till att lärare får tillgång till lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

⁴ 1 kap. 4 § skollagen (2010:800)

⁵ Lgr 22 avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper Riktlinjer och avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

⁷ Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

Utvecklingsområde 3

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Ge eleverna möjlighet att använda läroböcker även utanför undervisningstid.

Av skollagen framgår att eleverna utan kostnad ska ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.⁸ Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål och får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.⁹ Av förarbetena framgår att formuleringen att eleverna ska "ha tillgång till" de läroböcker som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål innebär att eleverna till exempel ska få möjlighet att ta med läroböckerna hem så att eleverna kan repetera, läsa på och gå tillbaka till det som läraren belyst i undervisningen och på så sätt fördjupa och befästa sina kunskaper.¹⁰

Motiveringen till utvecklingsområdet är att lärarna i begränsad utsträckning låter eleverna använda läroböcker utanför lektionstid. Eleverna får exempelvis endast i ett fåtal ämnen låna hem läroböckerna från skolan vilket försvårar deras möjligheter till fördjupning, repetition och förberedelse samt för läxläsning.

Genom att öka tillgången till och aktivt främja användningen av läroböcker och andra läromedel utanför lektionstid kan elever ges bättre möjligheter att utveckla sin förståelse och självständigt befästa kunskaper.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att eleverna har tillgång till de läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål även utanför undervisningstid. Skolverket har material om läxor som kan användas i detta.¹¹

⁸ 10 kap. 10 § skollagen (2010:800)

⁹ Lgr22 avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁰ Prop. 2023/24:21 s. 46.

¹¹ [Läxor - Skolverket](#) hämtad 2025-12-17

Utvecklingsområde 4

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Stärk ledningen och samordningen av arbetet med att ge alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Av läroplanen framgår att rektorn som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹²

Motiveringen till utvecklingsområdet är att eleverna inte har tillgång till läroböcker i flera olika ämnen och årskurser. Det framgår av intervjuer med elever, lärare och rektorn att det skiljer sig åt i vilken utsträckning det finns tillgång till relevanta läroböcker. Vidare framgår det att rektorn i begränsad utsträckning styr och leder arbetet med att se till att skolenheten köper in de läroböcker som behövs i respektive ämne och årskurs. Granskningen visar att rektorn har en begränsad roll i elevernas tillgång till relevanta och aktuella läroböcker i undervisningen. Rektorn har inte heller sett till att det finns någon enhetlighet och målsättningar för tillgången till relevanta läroböcker.

Genom att öka tillgången till läroböcker ger det elever en grundläggande utgångspunkt för undervisningen, oavsett tidigare kunskaper vilket är i linje med läroplanens mål om en likvärdig utbildning för alla. Läroböcker som är författade av ämnesexperter och granskade av fackgrupper säkerställer att innehållet är korrekt, sakligt och i linje med skollagen och läroplanens krav på objektivitet.

¹² Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ger alla elever tillgång till läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

Utvecklingsområde 5

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Skapa förutsättningar för ett medvetet och gemensamt arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Av skollagen framgår att utbildningen ska ta hänsyn till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹³ Av förarbeten till skollagen framgår att läromedel kan ha betydelse för skolans kompensatoriska uppdrag och bidra till att stärka elevernas tillgång till en likvärdig utbildning.¹⁴ Skollagen föreskriver vidare att utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig, oavsett var i landet den anordnas.¹⁵ Normerna för likvärdigheten anges genom de nationella målen.¹⁶ Av läroplanen framgår att läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹⁷ Vidare framgår att rektorn, inom givna ramar, har ett särskilt ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.¹⁸

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn endast i begränsad utsträckning styr och leder arbetet med användningen av läroböcker och andra läromedel, exempelvis har arbetet inget tydligt mål. Det finns inget gemensamt och medvetet arbete eller en röd tråd i användningen mellan stadierna på skolan. Granskningen visar att rektorn har en begränsad roll i att leda lärarnas arbete med att utveckla elevernas läsförmåga genom

¹³ 1 kap. 4 § skollagen (2010:800)

¹⁴ Prop. 2023/24:21 s. 30

¹⁵ 1 kap. 9 § skollagen

¹⁶ Lgr 22, 1 Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

¹⁷ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper

¹⁸ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektors ansvar

användningen av läroböcker och andra läromedel. Det saknas ett medvetet arbete för att särskilt stödja de elever som behöver extra hjälp eller de som har kommit långt i sin kunskapsutveckling.

Genom att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användningen av såväl läroböcker som andra läromedel, kan likvärdigheten och undervisningens kvalitet på skolenheten främjas. Vidare kan detta bidra till att eleverna ges reella möjligheter att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling, utifrån sina individuella förutsättningar och behov.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete med likvärdighet inom skolenheten gällande användningen av läroböcker och andra läromedel.

Utvecklingsområde 6

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Utvärdera tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel samt vidta vid behov åtgärder för att utveckla skolans arbete.

Av läroplanen framgår att rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna.¹⁹ Av förarbetena framgår att en definition av begreppen lärobok, läromedel och lärverktyg i skollagen kan bidra till möjligheten att systematiskt och kontinuerligt kunna följa upp tillgång och användning av läromedel utifrån likvärdighet och skolans kompensatoriska uppdrag.²⁰

Motiveringen till utvecklingsområdet är att granskningen visar att det i nuläget görs en mycket begränsad uppföljning, utvärdering eller analys av tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel på skolenheten. Rektorn har inte gett lärarna förutsättningar till ett sådant arbete. Rektorn har inte heller vidtagit några åtgärder i förhållande till tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel.

¹⁹ Lgr 22 avsnitt 2.8 Rektorns ansvar

²⁰ prop. 2023/24:21 s. 27

Genom att rektorn ger lärare större möjlighet att utvärdera läroböcker och andra läromedels kvalitet, pedagogiska upplägg och anpassning till elevernas behov, kan analysen av utvärderingens resultat leda till väl underbyggda beslut gällande eventuella utvecklingsåtgärder.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn ser till att lärarna ges förutsättningar att följa upp, utvärdera och analysera resultaten samt vid behov vidta åtgärder avseende tillgången till och användningen av läroböcker och andra läromedel på skolenheten. Sådana förutsättningar kan vara schemalagda möten för läromedelsdiskussioner, etablering av arbetsgrupper eller stöd i form av riktlinjer och resurser för att effektivisera processen. Skolverket har material som kan användas i detta.²¹

På Skolinspektionens vägnar

X Ewa Mölleryd

Beslutsfattare

Signerat av: Ewa Mölleryd

X Henrik Fredriksson

Föredragande

Signerat av: Henrik Öberg Fredriksson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Maria Levin deltagit.

²¹ [Systematiskt kvalitetsarbete - Skolverket](#) hämtad 2025-12-17

Bilaga 1: Författningsstöd

Den 1 juli 2024 trädde ändringar i skollagen i kraft som syftar till att stärka elevers tillgång till ändamålsenliga läromedel.²² Ändringarna gäller för flera skolformer. För grundskolan är lydelsen följande²³:

Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.

I skollagens första kapitel har införts definitioner av begreppen läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg.

I skollagen avses med

- lärobok: tryckt läromedel, med eller utan digitala komponenter,
- läromedel: helt eller delvis tryckt eller digitalt verk som är avsett att användas i undervisningen, som överensstämmer med relevanta delar av tillämplig kurs-, ämnes- eller ämnesområdesplan och läroplanen, och som är utgivet av någon som bedriver utgivningsverksamhet av professionell art,
- lärverktyg: läroböcker, andra läromedel och andra tryckta eller digitala verk samt utrustning och material som används i undervisningen.²⁴

I samband med lagändringarna har regeringen även beslutat om nya formuleringar i flera läroplaner.²⁵ I läroplanen för grundskolan har ändringarna följande lydelse.

Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²⁶

Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att

- alla elever erbjuds strukturerad undervisning under lärares ledning,

²² Lag (2023:951) om ändring i skollagen (2010:800).

²³ 10 kap. 10 § andra stycket skollagen.

²⁴ 1 kap. 3 § elfte–trettonde strecksatserna skollagen.

²⁵ Förordning (SKOLFS 2024:590) om ändring i förordningen (2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.

²⁶ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.2 Kunskaper.

- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker, andra läromedel och andra lärverktyg som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål,
- alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda skolbibliotek,
- alla lärare får tillgång till de lärarhandledningar som behövs för att ge eleverna en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål.²⁷

²⁷ Lgr 22, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.8 Rektorns ansvar.

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Vattmyraskolan den 3 december 2025. Besöket genomfördes av utredarna Maria Levin och Henrik Fredriksson.

Skolenheten är en kommunal skola verksam i Järfälla kommun med grundskola, årskurserna 1–6. På skolenheten går ca 320 elever.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En observation av delar av lärmiljön med fokus på tillgången till läroböcker och andra läromedel.
- En gruppintervju med elever.
- Två gruppintervjuer med lärare.
- En intervju med rektorn.
- Dokument som begärts in från huvudmannen.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

Bilaga 3: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Syftet är att granska kvaliteten i skolors arbete för att ge eleverna tillgång till och användning av läroböcker och andra läromedel i förhållande till Skolinspektionens kvalitetskriterier.

Frågeställning

I vilken utsträckning får eleverna tillgång till och förutsättningar att använda läroböcker och andra läromedel som behövs för en god kunskapsutveckling i enlighet med utbildningens mål?

Kvalitetskriterier

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om skolan uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Lärarnas arbete med att organisera och genomföra undervisningen så att eleverna får använda läroböcker och andra läromedel.	Rektorns ansvar för att alla elever får tillgång till och förutsättningar att använda ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel i undervisningen på ett sätt som skapar överblick och sammanhang i ämnet.	Rektorn styr och leder arbetet så att eleverna får tillgång till ändamålsenliga läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel på ett sätt som ger eleverna möjlighet till progression samt stärker elevernas ämnesintresse och vilja att lära sig mer.	Rektorn tar ansvar för att lärarna är delaktiga i valet av läroböcker och andra läromedel.
Lärarna använder läroböcker eller andra läromedel för att utveckla elevernas läsförståelse.	Rektorn skapar förutsättningar för ett gemensamt och medvetet arbete kring användning av läroböcker och andra läromedel för likvärdighet inom skolenheten, så att hänsyn tas till elevernas olika förutsättningar och behov.
Lärarna ser till att eleverna får ändamålsenliga instruktioner i hur läroböcker och andra läromedel ska användas i undervisningen.	Rektorn ser till att lärarna utvärderar hur läroböcker och läromedel fungerar i undervisningen i förhållande till elevers utveckling mot målen. Rektorn använder resultaten i skolans utvecklingsarbete.
Lärarna ser till att elever använder läroböcker och andra läromedel som är anpassade utifrån elevernas olika förutsättningar och behov.	
Lärarna ser till att eleverna får använda läroböcker och läromedel utanför lektionstid och uppmuntras använda dem utanför lektionstid för att befästa sina kunskaper.	